

سفر به هزار توی کتاب

نکاتی در باب تشویق دانش‌آموزان به مطالعه

❑ بگذارید دانش‌آموزانتان ببینند که شما کتاب می‌خوانید!

اگر می‌خواهید دانش‌آموزانتان را کتاب‌خوان تربیت کنید، خودتان باید مطالعه کنید! اگر وقت بگذارید و کتاب بخوانید به طور غیر مستقیم به آن‌ها می‌گویید که خواندن مهم است؛ اما اگر برایشان سخنرانی کنید و آنها را پند و اندرز دهید ممکن است نتوانید به راحتی این پیام را منتقل کنید. فراموش نکنید یک معلم خوب، ابتدا دانش‌آموز خوبی است!

❑ نشان دهید که چگونه و چرا کتاب می‌خوانید.

از دغدغه‌های زندگی روزمره‌تان و ارتباط آن با خواندن برای آنها بگویید؛ مثلاً می‌توانید بگویید: «باغچه‌ی کوچکی جلوی درب حیاط خانه‌مان است. فکر کردم شاید بتوانم با سرسبز کردنش صفایی به کوچه و خانه‌مان بدهم و همسایه‌هايمان را هم خوشحال کنم. این کتاب را در کتابخانه‌ی مدرسه پیدا کردم، یک فصلش در مورد باغبانی است، مثل این که ... شاید بتوانیم باغچه‌ای هم در مدرسه داشته باشیم؛ نظر شما چیست؟! از کجا شروع کنیم؟»

❑ ممکن است بچه‌ها به سختی بتوانند بین خواندن و فعالیت‌های روزمره‌ی خود ارتباط برقرار کنند، به‌خصوص اگر خواندن را صرفاً فعالیتی درسی بدانند.

همراه کردن برنامه‌های عملی مثل تهیه‌ی کاردستی، باغبانی، آشپزی، خرید، آزمایش‌های علمی و ... همراه با خواندن به رفع این مشکل کمک می‌کند: برای مثال می‌توانید در برگه‌ای عنوان یک فعالیت، هدف و مراحل اجرای آن را به ترتیب نوشته و در اختیار دانش‌آموزان قرار دهید. در این روش دانش‌آموزان باید با خواندن و اجرای مرحله به مرحله‌ی برگه‌ی فعالیت، کار مورد نظر را انجام دهند.

معلم نیز می‌تواند سؤالاتی در مورد هر مرحله از آن‌ها بپرسد: «در مرحله‌ی ۲ شما باید چه کاری انجام دهید؟ فکر می‌کنید چرا؟ اگر این مرحله را انجام ندهیم چه اتفاقی می‌افتد؟ و ...»

در صورتی که امکان رفتن به مکانی مانند سوپرمارکت را داشتید، موارد زیر را آموزش دهید:

- از آن‌ها بخواهید مارک‌های مختلف پودر رخت‌شویی، ماست، حبوبات و ... را از نظر قیمت، محتویات، وزن و اندازه‌ی بسته‌بندی با هم مقایسه کنند و با هم بررسی کنید که کدام جنس برای خرید بهتر است. علاوه بر آن می‌توان از دانش‌آموزان خواست که با توجه به ملاک‌هایی که شما می‌دهید محصولی را برای خرید انتخاب کنند.
- هنگام خرید، موقعیت‌هایی را که در آن از خواندن استفاده می‌کنید برشمرد: مثلاً پیدا کردن مغازه، پیدا کردن بخش مورد نظر، انتخاب کالا، توجه به تاریخ مصرف و ...
- از آن‌ها بخواهید تعریف کنند که چه چیزهایی را هنگام خرید خوانده‌اند.
- بهتر است ضمن تاکید بر آموزش موارد بالا چیزهای دیگری را هم طی یک بازی وانمودی به آن‌ها آموزش دهید؛ مثلاً بن‌هایی به عنوان پول تهیه کنید و در اختیارشان قرار دهید و از آن‌ها بخواهید خرید کنند و در خریدشان علاوه بر استفاده از دانشی که آموخته‌اند نکات دیگری را نیز جدی بگیرند. مثل این که وقتی پول محدودی داریم کدام نیازها را در اولویت قرار دهیم یا موقع انتخاب از میان چند جور جنس به جز قیمت و تاریخ تولید و انقضا به چه چیزهای دیگری باید فکر کنیم و ...

❑ شیوه‌ی درس‌دادن معلم در تشویق بچه‌ها به خواندن خیلی مؤثر است. مثلاً می‌توان برای تشویق دانش‌آموزان به مطالعه، تدریس بخش‌هایی از درس را به صورت ارائه‌ی سمینار بر عهده‌ی دانش‌آموزان گذاشت، در حین درس پرسش‌های اساسی و خوب مطرح کرد، معرفی کتاب داشت یا برای هر فصلی معمایی مشخص کرد. علاوه بر آن معلم می‌تواند طرح درس داشته باشد و این طرح درس شامل معما، کوییز و ... نیز باشد و آنها را سر کلاس ارائه بدهد. مطرح کردن مباحثی مانند تاریخ علم یا گفتن داستانی از یک دانشمند یا یک واقعه‌ی علمی در کلاس درس باعث می‌شود بچه‌ها با وجه‌های دیگری از علم نیز آشنا شوند.

❑ از تجربیات شغلی خود در مورد خواندن به دانش‌آموزانتان بگویید.

محیط کار بهترین موقعیت را فراهم می‌کند تا به صورت عملی به دانش‌آموزان نشان دهید که چرا باید خواندن، نوشتن، جمع و تفریق را بیاموزند. خیلی وقت‌ها لازم است مهارتی را بعد از ورود به کار آموخت و استفاده از کتاب‌ها می‌تواند کمک بزرگی در این زمینه باشد.

بیشتر بچه‌ها فکر می‌کنند که یادگیری با خوردن زنگ و تعطیل شدن مدرسه تمام می‌شود. برایشان تعریف کنید که چطور هنگام کار چیزهایی می‌آموزید، این به آن‌ها کمک می‌کند تا بهتر بتوانند تجربیات تحصیلی خود را به "زندگی واقعی" ربط دهند. قبل از این کار سؤالاتی را از خود بپرسید:

- در کار خود چگونه از خواندن استفاده می‌کنم؟

- کدام یک از مهارت‌هایی را که قبلاً در مدرسه آموخته‌ام حالا در محل کار استفاده می‌کنم؟ می‌نویسم؟ حساب می‌کنم؟ آیا از مهارت‌های گفتاری و شنیداری استفاده می‌کنم؟ چگونه؟

❑ **خاطراتی از خواندن**

خاطرات خود را از خواندن، برای دانش‌آموزانتان تعریف کنید. البته این خاطرات باید نقش مطالعه در زندگی را به طور مشخصی را نشان دهند. مثلاً خاطره‌ای از خواندن تابلوهای مسیر سفر برای فهمیدن اینکه چقدر به مقصد نزدیک شده‌ایم یا خواندن سر در مغازه‌ها در حین بازی با هم‌کلاسی تا موقع رسیدن به مدرسه و ...

❑ **مصاحبه**

پرسش‌هایی را مطرح کرده و از دانش‌آموزانتان بخواهید تا با اشخاصی که شغل‌های مختلفی دارند، مصاحبه کنند، سپس گزارشی کوتاه تهیه کرده و آن را در کلاس ارائه دهند. در پایان نیز با جمع‌آوری نتایج مصاحبه‌ها یک کتاب درست کنید و با کمک بچه‌ها برای آن یک اسم مناسب انتخاب کنید. از قبل به اینکه افرادی با شغل‌های مختلف تا چه حد در دسترس هستند، فکر کنید. شاید برای این کار لازم باشد که از کسی دعوت کنید تا به مدرسه‌تان بیاید و یا بچه‌ها را برای بازدید به محل خاصی مانند یک زمین کشاورزی، کارخانه، فروشگاه یا ... ببرید.

❑ **بین کتاب‌ها رابطه برقرار کنید!**

اگر موضوع کتابی جالب بود کتاب‌های دیگری با موضوع مشابه آن پیدا کنید یا به دانش‌آموزان کمک کنید تا از همان نویسنده کتاب‌های دیگری پیدا کنند. چنانچه به لحاظ ادبی یا علمی با کتاب آشنایی کافی دارید، در مورد شیوه‌ی فکر کردن و نوشتن بعضی از نویسندگان با دانش‌آموزان گفتگو کنید.

❑ **کتاب‌ها را مقایسه کنید!**

برای این‌که مهارت‌های انتقادی دانش‌آموزانتان را تقویت کنید، از آنها بخواهید کتاب‌هایی را که موضوعی واحد یا شخصیت‌های مشابه دارند، با هم مقایسه و سپس نقد و بررسی کنند. پیش از دادن این تکلیف به دانش‌آموزان از قبل نمونه‌ای از این نقد و بررسی را به آن‌ها نشان دهید. این نیز بسیار مفید خواهد بود که کتاب‌ها را با موقعیت‌هایی از زندگی روزمره مقایسه کنید و از کتاب همچون پاسخی برای موقعیت مورد نظر استفاده کنید و یا آن را مورد نقد قرار دهید.

❑ **دانش‌آموزان را تشویق کنید که پاسخ خود را از کتاب بگیرند نه از شما!**

- پرسش‌های دانش‌آموزانتان را تحویل بگیرید، آن‌ها را به کتاب‌های مناسب ارجاع دهید و نسبت به شنیدن پاسخی که آنها در کتاب‌ها می‌یابند، اشتیاق نشان دهید. از آنها بخواهید که پاسخ‌های کتاب را در کلاس بازگو کند و نشان دهید که پرسش و جست‌وجوی آنها برای شما مهم و بالارزش است.
- وقتی با سؤالی از جانب دانش‌آموزانتان روبه‌رو می‌شوید که جواب آن را نمی‌دانید، شاید بهترین پاسخ این باشد که بگویید: «خب، بیا با هم جوابش را پیدا کنیم!» سپس سراغ منابع لازم بروید و جست‌وجو را به او یاد دهید.
- در کتابخانه‌تان حتماً باید تعدادی کتاب مرجع مثل لغت‌نامه، تقویم، اطلس، دایرةالمعارف و ... وجود داشته باشد و بایستی طرز استفاده از این کتب را به دانش‌آموزان خود آموزش دهید. شما می‌توانید با مراجعه به این کتاب‌ها، عادت مراجعه به این کتاب‌های مرجع را در آن‌ها تقویت کنید.

❑ **زمان و مکان مناسبی را برای مطالعه در کلاس یا کتابخانه فراهم کنید.**

- ساعتی را به عنوان ساعت مطالعه (حتی‌الامکان با عنوانی جذاب و معنی‌دار) در نظر بگیرید.
- مکانی را به عنوان محیط مطالعه انتخاب کنید که در آن به اندازه‌ی کافی نور و سکوت وجود داشته باشد.

❑ **برای مطالعه‌ی دانش‌آموزانتان یک دلیل ماجراجویانه فراهم کنید!**

بهتر است مطالعه‌ی کتاب‌ها در طول یک ماجرا اتفاق بیفتد:

- انگیزه‌هایی برای مطالعه پیدا کنید؛ به عنوان مثال انجام یک تحقیق گروهی در مورد یک مناسبت خاص، فراهم کردن اطلاعات و ابزار لازم برای یک سفر یا گردش علمی و ...
- کارگروهی را جدی بگیرید!

کار در گروه فرصت مناسبی برای بحث، گفت‌وگو و تعامل است؛ زمانی را به مطالعه‌ی گروهی بچه‌ها اختصاص دهید. صندلی‌های هر گروه بهتر است به صورت گرد چیده شده باشد. خود معلم نیز می‌تواند عضو یکی از این گروه‌ها باشد و یا به گروه‌های مختلف سر بزند و از روند کار آن‌ها آگاه شود و آن‌ها را راهنمایی کند. در زیر بعضی فعالیت‌های پیشنهادی برای مطالعه‌ی گروهی آمده است:

✓ آن‌ها را به گروه‌هایی تقسیم کنید و از هر کدام بخواهید که روی یک کتاب یا موضوع مطالعه داشته باشند و گزارش مطالعه‌ی خود را برای کلاس ارائه دهند. این گزارش می‌تواند بیان خلاصه‌ی داستان، بهترین یا بدترین قسمت داستان و یا تصویرهای آن، نقدی بر داستان یا تصویرها، مقایسه‌ی آن با داستان‌های مشابه، مقایسه‌ی آن با کارهای دیگر این نویسنده و ... باشد. از ابتدا باید نوع گزارش را دقیق مشخص کنید تا گروه‌ها بتوانند کار خود را درست انجام دهند.

✓ وقتی کتاب مشترکی در همه‌ی گروه‌ها مطالعه می‌شود، از هر گروه بخواهید از کتاب مربوطه سؤال‌هایی طرح کرده و به گروه بعدی بدهد تا به آنها جواب دهد. بدین ترتیب شما می‌توانید بین گروه‌ها مسابقه بگذارید. برنده می‌تواند، گروهی که بهترین پاسخ‌ها را داده و یا گروهی باشد که سؤال‌های خوبی مطرح کرده است.

- به عنوان تکلیف از دانش‌آموزان بخواهید که هر کدام، یک کتاب را معرفی کنند و یا از بچه‌ها بخواهید که بهترین، ترسناک‌ترین و یا شگفت‌انگیزترین کتابی را که تا به حال خوانده‌اند، معرفی کنند. به آن‌ها روش‌های درست معرفی کتاب را آموزش دهید و از آن‌ها بخواهید در معرفی کتابشان خلاقیت نشان دهند و برای بهترین معرفی کتاب تشویقی مناسب در نظر بگیرید.

✓ برای مثال می‌توانید از طرح «هر کسی یک کتاب» استفاده کنید:

از قبل هر کس کتابی را که دوست دارد انتخاب نموده و در روز مناسبی مانند روز کتاب، نقش آن کتاب را بازی و از زبان آن صحبت می‌کند. دانش‌آموز خودش را به عنوان کتاب معرفی کرده و خلاصه‌ای از آن را ارائه می‌دهد. برای نمونه:

«من "افسانه‌ی گل‌های آبی" هستم. از آشنایی با شما خیلی خوشحالم. "تامی دی پائولا" من را نوشته و "فیروزه گل محمدی" ترجمه‌ام کرده. برای گروه سنی چهارم دبستان به بالا مناسبم. کانون فکری کودکان و نوجوانان مرا چاپ کرده، دستش درد نکند. فهمیده که کتاب باارزشی‌ام. اغراق نمی‌کنم اگر کمی با هم صحبت کنیم شما هم می‌فهمید، ولی عجله نکنید من متعلق به همه‌ی شما هستم. قیمت هم هنوز کم است. پس تا دیر نشده بجنبید! من هدیه‌ی مناسبی برای دوستانتان هستم. حکایت من، حکایت دختر تنهایی است که در قبیله‌ای زندگی می‌کند که ...»

□ نمایشگاه نقاشی و کاردستی

از دانش‌آموزان بخواهید یک نقاشی یا کاردستی مربوط به کتابی که خوانده‌اند تهیه کنند و بعد از هر دوره (مثلاً دوره‌ی ۱ ماه) نمایشگاهی از نقاشی‌ها و کاردستی‌ها برگزار کنید؛ آن‌ها را تشویق کنید که کارهایشان را به دوستانشان هدیه بدهند و یا برای کمک به کتابخانه یا مدرسه‌ای به فروش برسانند.

□ نمایشگاه کلاسی

کلاس شما می‌تواند در مناسبت‌های خاص و با موضوعات مختلف، نمایشگاه کتاب مربوط به رده‌ی سنی خودش را داشته باشد.^۱

□ از علاقه‌ی بچه‌ها به شعر برای رشد مطالعه‌ی آن‌ها استفاده کنید.

همه‌ی بچه‌ها شعر را دوست دارند؛ حتی بچه‌های کوچک با وجودی که معنی اشعار را نمی‌فهمند به آن توجه نشان می‌دهند. بچه‌ها به شعر به عنوان بخشی از زندگی روزانه‌شان احتیاج دارند. اگر می‌بینید بچه‌ای نسبت به شعر بی‌تفاوت است علتش این است که قبلاً شعر را با صدای بلند نشنیده است یا این‌که بزرگ‌ترها به زور می‌خوانند به او شعر یاد بدهند.

- برای شعرخوانی وقت و جای مناسب پیدا کنید.

- شعرهایی برای بلند خواندن انتخاب کنید؛ شعرهای کوتاه و خنده‌دار بهترین وسیله برای ایجاد علاقه به شعر در کودک است.

- سعی کنید که شعر متناسب با وضعیت و موقعیت کودک باشد.

□ علایق دانش‌آموزانتان را افزایش دهید!

دنیا‌ی بچه‌ها، دنیا‌ی جست‌وجو و امتحان کردن است؛ با تشویق دانش‌آموزان به پرسش و هدایت کردن آن‌ها به مسیری مناسب، می‌توانید جست‌وجوی آن‌ها را تشویق کرده و علایق جدیدی برای آن‌ها ایجاد کنید.

□ مناسبت‌ها

^۱ رجوع کنید به کتاب «کتابخانه‌ی آموزشگاهی»، ص ۴۷-۴۵.

مناسبت‌ها را جدی بگیرید. از اول هر دوره در مورد مناسبت‌هایی که پیش رو دارید با دانش‌آموزانتان صحبت کنید و اهمیت آن‌ها را توضیح دهید. سپس به هر یک از آن‌ها (یا هر گروه) در مورد یک مناسبت مسئولیت بدهید تا در مورد آن تحقیق کنند و در کلاس ارائه دهند. معرفی کتاب، نمایشگاه عکس، نمایشگاه کتاب و نقاشی، پخش فیلم، دعوت از سخنران، بازدید از اماکن مربوطه، برگزاری مسابقات مختلف به‌ویژه مسابقه‌ی کتابخوانی، مصاحبه و ... از جمله کارهای مهمی است که می‌توانید در مناسبت‌ها و با کمک دانش‌آموزان و مؤسسه انجام دهید.

□ گردش

نقشه‌ای تهیه کنید و مسیرهایی را که برای رفتن به گردش از آن‌جا عبور می‌کنید به دانش‌آموزانتان نشان دهید. از این فرصت استفاده کنید و نقشه‌خوانی را به آن‌ها آموزش دهید. با کمک آن‌ها در مورد ویژگی‌های (آب و هوا، مکان‌های تاریخی و دیدنی، فرهنگ و آداب و رسوم، سوغاتی‌ها و ...) جایی که می‌خواهید بروید تحقیق کنید و گزارشی تهیه کنید. با بچه‌ها به توافق برسید که چه چیزهایی را به عنوان یادگاری از این گردش می‌توانید داشته باشید (مثلاً عکس، نقاشی، خاطره‌نویسی، کاشتن نهال و ...).

□ بازدید

برای آشنا کردن بچه‌ها با محیط کتابخانه، کتاب‌های موجود در کتابخانه، کتاب‌های مرجع و طرز استفاده از آن‌ها و آشنایی با دیگر امکانات کتابخانه می‌توان در طول سال بازدیدهایی از کتابخانه‌های عمومی شهر داشت (کتابخانه‌های عمومی‌ای که در دسترس دانش‌آموزانتان هستند). کتابدار آن‌جا می‌تواند با توجه به گروه سنی دانش‌آموزان بعضی کتاب‌های موجود در کتابخانه را به آن‌ها معرفی کند. کتابخانه در آن روز می‌تواند برای بچه‌ها برنامه‌ی قصه‌گویی داشته باشد.

با توجه به موضوعاتی که در درس‌هایی مثل علوم، تاریخ، جغرافی و ... وجود دارد می‌توان از محل‌هایی متناسب با آن موضوع‌ها بازدید نمود. حتی می‌توانید از زمین‌های کشاورزی از نزدیک دیدن کنید و با کشاورزان در مورد نوع بذری که کاشتند، فصل درو و مراحل آبیاری، کوددهی و ... صحبت نمایید. دانش‌آموزان نیز باید گزارشی از بازدید به کلاس ارائه دهند. می‌توان بازدید را در زمان خاصی برگزار کرد تا آن‌ها بتوانند در مزرعه فعالیت‌های عملی انجام دهند. شما به عنوان معلم قبل از هر بازدید باید اطلاعاتی در مورد مکانی که می‌خواهید بروید به بچه‌ها بدهید و کتاب‌هایی نیز در این زمینه به آن‌ها معرفی کنید. حتی می‌توانید جمع‌کردن این اطلاعات و سمینار دادن آن توسط بچه‌ها را جزئی از کار کلاسی قرار دهید.

بعد از هر بازدید برگزاری نمایشگاهی از این بازدید (نقاشی، عکس، گزارش، مصاحبه، کاریکاتور و ...) توسط بچه‌ها (و با کمک معلم) نتیجه‌ی بازدید را بهتر خواهد کرد.

برخی از مکان‌های پیشنهادی برای بازدید عبارت‌اند از: خانه‌ی سالمندان، مناطقی که بلایی طبیعی در آن به وقوع پیوسته مثل مناطق زلزله‌زده، مکان‌های مقدس و یا مکان‌هایی که واقعه‌ای تاریخی یا حادثه‌ای مهم رخ داده، موزه‌ها و ...

□ معرفی کتاب

قبل از هر معرفی از خودتان بپرسید از معرفی این کتاب چه قصدی دارم؟ می‌خواهیم چه کار کنیم؟

این‌که شما به عنوان معلم چگونه کتابی را معرفی می‌کنید یا چگونه دانش‌آموزانتان را به کتابی ارجاع می‌دهید اهمیت زیادی دارد. مثلاً معلمی را در نظر بگیرید که موقع درس دادن از کتاب دیگری نام می‌برد و از بچه‌ها می‌خواهد برای فهم بیشتر به آن مراجعه کنند؛ در حالی که یک معلم دیگر کتاب را با خود سر کلاس می‌آورد و با نشان دادن تصویرهایی از این کتاب و توضیح مختصر بخش‌هایی از آن، کتاب را معرفی می‌کند.

برای معرفی بهتر، می‌توانید از روش‌های دیگری نیز کمک بگیرید:

- سؤال و موقعیتی را بیان کنید و به دانش‌آموزان بگویید که جواب این سؤال در این کتاب هست، اگر می‌خواهید جواب را بدانید به آن مراجعه کنید.
- گاهی می‌توانید کتابی را معرفی کنید و از دانش‌آموزان بخواهید اشتباهات آن را پیدا کنند و بدین ترتیب به آن‌ها آموزش دهید که به شکلی انتقادی نیز کتاب را بخوانند.
- درس خود را به بخش‌های مختلف تقسیم کنید و از دانش‌آموزان بخواهید این قسمت‌ها را سمینار دهند و از کتاب‌هایی که شما معرفی می‌کنید نیز کمک بگیرند.

فراموش نکنید قبل از هر کلاس، کتابی را که می‌خواهید معرفی کنید، مطالعه نمایید و سر کلاس "با اشتیاق" آن را به دانش‌آموزانتان معرفی نمایید (مثلاً می‌توانید قسمت‌هایی از آن را بخوانید و در جایی مناسب خواندن را قطع کنید).

البته همیشه لازم نیست برای معرفی کتابی آن را تا آخر خوانده باشید. گاهی لازم است نحوه‌ی شناخت و انتخابِ درستِ کتاب خوب را به دانش‌آموزانتان یاد دهید به همین خاطر از روبرویی خود با کتاب و نظرتان راجع به آن صحبت کنید.

می‌توانید از دانش‌آموزان خود نیز بخواهید که کتاب‌های مورد علاقه‌ی خودشان را به دیگران معرفی کنند. اسم دانش‌آموزان را روی یک مقوا به دیوار بزنید. هر جلسه یک نفر، کتاب مخصوص خودش را معرفی کند و اسم کتاب، زیر نام معرفی‌کننده‌ی آن نوشته شود. بهتر است شما دانش‌آموزان را به کتابخانه ببرید و در انتخاب کتاب به آن‌ها کمک کنید. مثلاً بر اساس نیاز دانش‌آموزان مشخص کنید که هر نفر باید دو کتاب علمی یا مهارتی و دو کتاب داستان انتخاب کند.

□ انشاء

موضوع انشاء فرصت مناسبی برای مطالعه ایجاد می‌کند. برای مثال می‌توان پرسش‌ها و موضوع‌هایی طرح کرد که برای پاسخ‌دادن به آن‌ها نیاز به مطالعه‌ی کتاب است و یا این که پرسش‌هایی مطرح نمود که به نقد کتاب، شخصیت‌ها، عملکردها و مقایسه‌ی کتاب‌ها با یکدیگر منجر شود. علاوه بر آن می‌توان قسمتی از یک کتاب را خواند و از دانش‌آموزان خواست حدس بزنند که در ادامه چه اتفاقی می‌افتد و یا پایان دیگری برای آن بنویسند.

□ کلاس درس در کتابخانه

بعضی از کلاس‌هایتان را در کتابخانه برگزار کنید و همان‌جا با کمک بچه‌ها کتاب‌های مربوط به موضوع درس را جستجو کنید. شما به عنوان معلم باید قبل از ورود به کتابخانه پیش‌زمینه‌ای به دانش‌آموزان بدهید و سؤال‌هایی نیز مطرح کنید و بعد همراه با بچه‌ها به کتابخانه بروید و کتاب‌ها را جستجو کنید. بچه‌ها می‌توانند بخش‌هایی از کتاب‌های مربوطه را خلاصه کنند و بهترین خلاصه‌ها می‌تواند به صورت کتابچه در کتابخانه و به عنوان ضمیمه‌ای برای درس و موضوع مورد نظر قرار بگیرد ولی برای انجام این کار باید انگیزه‌ی کافی در دانش‌آموزان ایجاد کرد. قبل از معرفی هر موضوعی برای تحقیق، پرسش‌های مناسبی طرح کنید!

برای مثال شما به عنوان معلم می‌توانید بگویید: «می‌خواهیم امروز با هم به اهرام مصر سفر کنیم. می‌دانید چقدر باید در راه باشیم؟ آن‌جا چه شکلی است؟ چه چیزهایی را باید حتماً ببینیم؟» سپس تصاویری را نشانشان دهید و نظرشان را به موضوع جلب کنید. پس از آن با هم به کتابخانه بروید و از روی نقشه یا کره‌ی جغرافیایی محل مورد نظر را پیدا کنید. شما باید آب و هوا و وسیله‌ی نقلیه‌ی مناسب برای رفتن به آن‌جا را چک کنید و علاوه بر آن این پرسش‌ها را مطرح کنید: «چه ابزاری برای سفر لازم دارید؟ چه جاهای دیدنی‌ای آنجا وجود دارند؟ چه کسانی آن‌ها را ساخته‌اند؟ به چه کسانی ظلم شده است؟ الان اوضاع چطور است؟ و ...» و با دانش‌آموزان سراغ کتاب‌ها بروید و کتاب‌های مناسب را برای پاسخ‌دادن به این سؤال‌ها پیدا کنید.

□ تهیه‌ی روزنامه‌دیواری

در مناسبت‌های مختلف دانش‌آموزان را به گروه‌های مختلف هیأت تحریریه، گروه هنری، آگهی‌ها و ... تقسیم کنید و آن‌ها را راهنمایی کنید تا در مورد کتابی مرتبط با آن مناسبت روزنامه‌دیواری تهیه کنند. این روزنامه‌دیواری می‌تواند شامل موارد زیر باشد:

- قسمت اصلی داستان که در یک بند خلاصه شده است.
- معرفی کتاب.
- یک اعلان تبلیغاتی برای برانگیختن کنجکاوی مخاطبان درباره‌ی کتاب و تشویق آنها به خواندن کتاب.
- یک کاریکاتور از صحنه یا بخشی از کتاب.
- صحنه‌های کتاب که به صورت یک داستان مصور نقاشی شده است.
- نقدی بر کتاب.
- توصیه‌ی کتاب به مخاطبانی خاص و عدم توصیه‌ی آن به گروهی دیگر از مخاطبان و توضیح دلیل آن.
- مقایسه‌ی کتاب با کتاب‌های مشابه از همان نویسنده یا نویسندگان دیگر.
- ...

□ تابلوی کلاس

از تابلو مؤسسه استفاده کنید!

در آن‌جا به بهانه‌های مختلف مسابقه برگزار کنید. مسابقه‌هایی مثل طرح یک پرسش یا معما که برای پیدا کردن پاسخ آن نیاز به مطالعه‌ی کتاب است. نقاشی‌های انتخابی، بهترین نقدها و پرسش‌های دانش‌آموزانتان را در آن‌جا نصب کنید. معرفی کتاب داشته باشید. از جملات قصار و شعر نیز استفاده کنید.

□ مسابقه

در مناسبت‌ها و زمان‌های مختلف مسابقه‌هایی برگزار کنید مانند: مسابقه‌ی کتاب‌خوانی، معرفی کتاب، نقد کتاب، نقاشی، پرسش‌های من از کتاب، کاریکاتور، روزنامه‌دیواری و ...

حتی می‌توان پرسش‌هایی را به عنوان سؤال مسابقه مطرح کرد. مثلاً: اگر بخواهند به اعضای خانواده مثلاً مادر کتاب بدهند، چه کتابی می‌دهند و چرا؟ یا اگر بخواهند برای اصلاح امور مدرسه کتابی معرفی کنند چه کتابی را معرفی خواهند کرد و چرا؟ (این سؤالات با توجه به گروه سنی دانش‌آموزان و دغدغه‌های موجود تغییر می‌کنند.)

طرح «چه پرسشی دارید؟» را در رابطه با امور مدرسه، خانواده، طبیعت، جامعه و ... اجرا کنید و با توجه به پرسش‌ها، کتابخانه‌ی مدرسه را تکمیل کنید.

❑ کتاب مشترک کلاسی

خاطرات مشترک کلاسی را از یاد نبرید و با استفاده از آنها یک کتاب مشترک کلاسی درست کنید. بدین ترتیب که هر فرد درباره‌ی عضو دیگری از کلاس خاطره‌ای در یک صفحه از دفتر می‌نویسد. مثلاً دانش‌آموزان از یکدیگر، معلم و یا خود کلاس درس خاطره‌ای می‌نویسند و البته شما به عنوان معلم باید آن‌ها را راهنمایی کنید. این خاطرات می‌توانند شیرین و یا تلخ باشند و شما به عنوان معلم باید تلاش کنید تا مسئله‌ای که در ذهنشان گنگ و نامفهوم به نظر می‌رسد حل شود.

می‌توانید موضوع‌هایی مانند دوستی، بهترین دوست من، بهترین روز من، تلخ‌ترین روز من، من و معلمم و ... را به عنوان محور خاطره‌نویسی در نظر بگیرید و در نهایت متناسب با مطالب، نامی را برای کتاب انتخاب کنید.

❑ در دوره‌ی ابتدایی از برنامه‌هایی نظیر کتاب‌سازی، قصه‌گویی و نمایش خلاق، کتابخوانی انفرادی و جمعی، در کلاس درس استفاده کنید. کتاب‌سازی می‌تواند به صورت گروهی انجام شود و هر کسی نقشی را به عهده بگیرد؛ تصویرگر، نویسنده، طراح جلد، ویراستار و ... شما باید گروه‌های مناسبی انتخاب کنید و به بهانه‌ی کتاب‌سازی در مورد فرایند چاپ و انتشار کتاب، کسانی که در تهیه‌ی یک کتاب همکاری می‌کنند، مسئله‌ی کپی‌رایت، مشکلاتی که در این مسیر وجود دارد، قیمت کتاب‌ها و ... با دانش‌آموزان صحبت کنید.

❑ کتاب صوتی

کتاب مناسبی را انتخاب کنید و به صورت گروهی آن را ضبط کنید و در اختیار افراد نابینا، پدربزرگ و مادربزرگ‌ها و ... قرار دهید. حتماً نسخه‌ای از این کتاب صوتی را در کتابخانه قرار دهید و پیش از انجام این کار مسئول کتابخانه را در جریان قرار دهید. برای اطلاع بیشتر از جزئیات اجرای طرح تهیه‌ی کتاب‌های صوتی، می‌توانید به طرح «[برایت قصه می‌گوییم...](#)» مراجعه کنید.

❑ ارتباط با کتابخانه

به طور مستمر با مسئول کتابخانه در ارتباط باشید و از طرح‌های اجرایی و وضعیت کتاب‌های کتابخانه مطلع شوید و طرح‌ها و برنامه‌های پیشنهادی خود را به کتابخانه ارائه دهید. علاوه بر آن طرح‌های انتخابی و اجرایی خود برای کتابخوانی را نیز با مسئول کتابخانه در میان بگذارید.

❑ کتابخانه کلاسی

با توجه به هر دوره از کلاس‌ها یا به صورت هفتگی کتاب‌های مناسب آن دوره یا هفته را در کتابخانه‌ی کلاس قرار دهید و برای استفاده از آن برنامه‌ریزی کنید. مثلاً یک ربع آخر کلاس را به مطالعه‌ی کتاب‌ها اختصاص دهید یا در طرح درس خود فعالیتی فردی یا گروهی قرار دهید که برای انجام آن همان‌جا در حین کلاس بچه‌ها بتوانند از کتاب‌ها استفاده کنند و ...

❑ با هماهنگی با مدرسه مجلات خوب را مشترک شوید و در اختیار دانش‌آموزانتان قرار دهید.

❑ کتاب‌ها و مجله‌های مفید را در اختیار دانش‌آموزانی قرار دهید که بیمار می‌شوند و نمی‌توانند در مدرسه حضور پیدا کنند (از طریق دوستان، والدین، یا در سرزدنی که توسط شما و هم‌کلاسی‌هایشان اتفاق می‌افتد).

❑ به عنوان پاداش به دانش‌آموزانتان کتاب یا مجله هدیه بدهید.

❑ هدیه دادن!

با دانش‌آموزانتان تصمیم بگیرید که بعضی از کتاب‌هایتان را به مراکز بهزیستی، خیریه‌ها و یا مدارس محروم هدیه بدهید.